

Ruska mladina

(Razgovori, pisma, dnevniki.)

Uvod

Sovjetski inženjer išče novih ležišč premoga ali rude. Sovjetski pisatelj išče ležišča novih čustev; novega človeka išče.

Petnajst let zadošča, da se spremeni gospodarski ustroj neke dežele. Mnogo težje je spremeniti psihologijo ljudi. Naši deželi vlada sedaj rod, ki je komaj poznal predrevolucijsko Rusijo: mladi inženjerji, mladi agronomi. Nasledil jih bo rod, ki predrevolucijskega življenja sploh ni poznal. Od tega, kar nosi ta rod v sebi, zavisi usoda naše dežele in morda tudi usoda vse naše civilizacije. Prizadeval sem si, prodreti v misli in čustva te mladine. Ni težko ugotoviti njihove ideologije, njihovega načina življenja, njihovih navad. Mene pa je predvsem zanimalo, kaj delajo v svojem prostem času, kako ljubijo, sanjarijo in dvomijo.

Zbral sem dokaze ogromnih sprememb. O teh spremembah ne pričajo le novo zgrajene tovarne v Magnetogorsku ali Kuznecku, marveč vsak najneznatnejši mladi delavec. Videl sem, da je revolucija resnično ustvarila nove ljudi. Videl sem pa tudi, da ti novi ljudje poznajo še dokaj starih čustev. Doba prehoda gre čez več desetletij in naši otroci se še niso oprostili ne dvomov ne protislovij.

Večina sovjetskih dijakov prihaja z dežele. Na srednjo šolo je bil tak naval, da ni bila vedno kos svojim nalogam. Bilo je premalo profesorjev in premalo šolskih knjig. Namesto desettisočev so sedaj sedali milijoni dijakov na srednješolske klopi. Mnogo dijakov, ki jih niso mogli sprejeti v devjatiletko,¹ se je izšolalo v rabfakih.² Na visoke šole so prišli z izobrazbo, ki je bila komaj višja od osnovnošolske. Morali so jo izpopolniti v prostih urah.

Brez pretiravanja lahko rečemo, da se vsa sovjetska mladina samo uči. V natrpanih tramvajih, v kantinah, na postajališčih, skratka povsod vidimo mladino s knjigami. Pa ne z romani, marveč z učnimi knjigami.

Mladenič gre iz vasi v mesto, v tovarno. Po enem ali dveh letih, ki jih prebije pri strojih, sanja le še o univerzi. V Tomsu je izmed sto tisoč prebivalcev štirideset tisoč dijakov. Sverdlovsk ima sedaj osemindvajset visokih šol.

Sovjetska država ne pobira šolnine, ampak daje dijakom celo štipendije, ki jim omogočajo preživljati se za časa študija.

Včasih niso te podpore večje od četrtnine tega, kar zasluži mlad delavec.

Lahko si torej mislimo, da terjajo študijska leta od dijakov precej junaštva.

Jasno je, da je stopnja splošne izobrazbe pri sovjetskih visokošolcih nižja, kakor je bila pri visokošolcih pred revolucijo, ki so izhajali skoro vsi iz buržujazije ali iz inteligence. Toda sovjetski visokošolci imajo voljo za učenje in mnogo

¹ Divjatiletko: srednja šola, ki sestoji iz devetih letnikov.

² Rabfak: šola za delavce. Pripravlja za univerzo dijake, ki nimajo srednješolske izobrazbe. Absolventi teh tečajev imajo seveda slabšo izobrazbo kakor dijaki, ki so dovršili devjatiletko.

sile. Zavojevatí hočejo znanost z istim zagonom, s katerim so njihovi starejši bratje v oktobru leta 1917. navalili na palače in vojašnice.

Morda se bodo čitatelji čudili, kako so prišli v moje roke tako intimni dokumenti, kakršni so dnevnikí in pisma. Odgovoril bom, da naša mladina brezmejno ljubi literaturo. V pisatelju ne vidi le človeka, ki piše romane, zanjo je pisatelj starejši tovariš, prijatelj, učitelj, ki vas lahko nauči, kako je treba živeti.

Ko sem sporočil, da nameravam pisati o sovjetski mladini, so mi prinesli dnevniké in pisma, vabili so me na sestanke, govorili so z menoj o osebnih razočaranjih in upih, zaupali so mi skrivnosti. Nisem opustil načrta, da napišem roman o novih ljudeh, ki jih je izoblikovala revolucija. Tu objavljeni dokumenti so del gradiva za ta roman.

Ni navada, da bi pisatelj kazal gradivo, s katerim gradi svoje knjige; po kaže ga kvečjemu, ko je roman napisan. Vendar mislim, da so dokumenti, ki so v mojih rokah, sami po sebi velike važnosti. Mnogim se bodo brez dvoma zdeli prepričevalnejši od najboljšega romana.

Pomagali bodo razumeti pojav, ki je nanj pozoren ves svet, veliko gibanje, ki ga glede njegove silovitosti lahko primerjamo s premikanjem zemeljskih plasti. Mislim sem, da bi ne ravnal prav, če bi obdržal gradivo zase.

Ko bo čitatelj prebral te dokumente, ki so tako različni in si včasih celo nasprotujejo, upam, da bo čutil njihovo napetost, njihov vzpon in veliko čuvstvo človečnosti, ki se robato na zunaj skriva v onih, ki resnično predstavljajo U. R. S. S. in njene nove ljudi.

Ilja Ehrenburg

Razgovor v Tomsku

(Razgovor z dijaki tehnične fakultete na univerzi v Tomsku, ki so končali rabfak. Ta in ostali razgovori so bili stenografirani.)

Izobrazba in strokovnjak

Dijak. — Človek brez izobrazbe ne more biti strokovnjak, in izobražen človek, ki ni strokovnjak, ima za nas malo vrednosti.

Dijak. — Pri nas ne pripravljajo strokovnjakov v ožjem pomenu besede. Pri nas mora imeti strokovnjak neko splošno znanje; poznati mora mednarodni položaj in ekonomsko delo dežele. Z drugimi besedami, biti mora predvsem socialen človek!

Dijak. — Nam je treba kvalificiranih strokovnjakov, ki morajo biti obenem visoko izobraženi ljudje. Inženjer mora biti dober strokovnjak in imeti obenem splošno izobrazbo. In če ima človek tako izobrazbo, bo že samo zaradi nje zelo vpljuden. Pri naši neurejeni vzgoji bodo sicer napravili iz nas dobre strokovnjake, toda glede izobrazbe in omike ne bo ta vzgoja rodila nič dobrega.

Dijak. — Da, niso nas naučili delati poklonov.

Dijak. — Pokloni niso omika. Glejte, kako na primer jaz razumem oliko: vsak človek je enakovreden drugim. Pokloni pa so le pretirana nežnost.

Dijak. — Po mojem mnenju stojimo tu pred neko tragedijo. Človek se mora izobraziti, in sicer ne samo v zunanjem občevanju, dasi je tudi to potrebno; ko konča šolo, se mu morajo odpreti širša obzorja.

Toda kaj, ko smo tako preobloženi s študijem in s socialnimi dolžnostmi, da nima človek niti časa, da bi prebral najpotrebnejše knjige. Ukrasti moramo čas, kjer ga moremo, da dvignemo stopnjo izobrazbe, ki ni predpisana.

Dijak. — Danes pa udarja sovjetska unija plat zvona, da bi dvignila našo kulturo; kajti Rusija je kulturno daleč zaostala za Evropo. V stari Rusiji so kulturo zatirali na vse načine. Treba je bilo silnega preobrata, da se je vse to spremenilo. Vsak strokovnjak mora sedaj samega sebe vzgojiti in izobraziti, navaditi se mora vljudnosti in znati si mora urediti čas v vsakdanjem življenju.

Dijak. — Zastavili ste nam vprašanje iz zgodovine. V tej smo seveda slabo podkovani. Vprašali ste nekaj o stari Grški in en sam izmed tovarišev je čital nekaj o tem. On pozna to, toda mi drugi ne vemo ničesar, kajti mi smo začeli zgodovino šele s fevdalno dobo. Ne smete pozabiti, da smo študirali v dobi, ko je bilo treba čim hitreje proizvajati strokovnjake. Saj je celo osnovna šola, kaj šele srednja šola, pripravljala učence le za to ali ono stroko. Morali so napraviti iz nas kar najhitreje, ne izobraženih ljudi, marveč strokovnjake.

O Tolstem

Dijak. — Jasno je, da bi bile muke Ane Karenine dandanes nemogoče, vendar najdemo v tem romanu druga čustva, ki bi mogla biti sodobna. Vzemite „Vojno in mir“ istega Tolstega, pa boste videli, da so Marijina čustva še danes verjetna. Nataša bi bila danes zastarela, njena čustva pa bi bila še mogoča.

O žalosti

Ehrenburg. — Ali je žalost po vašem vezana na neko dobo, ali pa je to čustvo nekaj stalnega?

Dijak. — Moje osebno mnenje je, da to čustvo ni stalno.

Dijak. — Jaz pa mislim, da je.

Dijak. — Elegično razpoloženje se vas poloti včasih o lepih večerih, kadar je ozračje ugodno. Druge kratki vas razveseljujejo žive barve ali pa bude temne barve v vas žalost in celo nekoliko pesimizma.

Mislim, da vse to ne izvira iz socialnega reda, ampak bolj iz višine ali nižine kulturne stopnje.

Dijakinja. — So ljudje, ki doživljajo v jeseni čustvo žalosti, ki si ga ne vedo razlagati. Orumenelo listje itd., vse to ustvarja neko razpoloženje. Nasprotno pa so drugi veseli, ker je prišel čas trgatve.

Dijak. — Čuvstvo nerazložljive žalosti izvira do neke meje iz socialnega ustroja. Zakaj se inozemska mladina sedaj nagiblje k likvidaciji?¹ Če se človek vidi povsod poraženega, ne more biti vesel.

O družini

Ehrenburg. — Ali mislite, da naša družba družino uničuje ali ne?

Dijak. — Uničuje jo.

Dijak. — Ne uničuje je.

Dijak. — Novo ustvarja. Nekdanja družina umira.

Ehrenburg. — S čim jo je mogoče nadomestiti?

Dijakinja. — Ne vem. Če bi vedela, bi si drugače uredila življenje.

Ehrenburg. — In kako ste si ga uredili?

Ista dijakinja. — Do sedaj sploh ne!

Dijak. — Namesto da bi otroke vzgajali starši, jih vzgaja družba: otroški domovi, pijonirji, komsomolci. Družina ne umira, ampak se preraja.

O ljubosumnosti

Ehrenburg. — Ali mislite, da je ljubosumnost v naši družbi mogoča?

Dijak. — Ne vem. Po mojem mnenju je ljubosumnost nekoliko abnormalen pojav. Bolezen, ki pa je odvisna od tega, kakšen je človek. V novi družbi ne sme biti več te bolezni. Sedaj je je še.

Dijak. — Meni se zdijo zunanji učinki ljubosumnosti nerazložljivi. Čuvstvo samo pa je možno in naravno.

Dijak. — Čuvstvo ljubosumnosti po mojem človeka pomehkuži.

Dijak. — Po mojem ne. Ljubosumnost je grdo čuvstvo, ker ponižuje drugega. Če sem ljubosumen, pomeni, da segam po tebi kot po svoji lastnini. Moj si in nikogar drugega.

Dijak. — Toda kako biti ravnodušen do vsega? Človek mora biti vendar na koga navezan.

Dijak. — Tem slabše zame, če trpim zaradi te navezanosti, a da bi bil ljubosumen — kakšna nespamet!

Dijak. — Ne razumemo se. Vi mešate čuvstvo in njegove zunanje učinke. Če razbijete iz ljubosumnosti komu glavo ali pa streljate nanj z revolverjem, je to barbarsko. Toda ljubosumnost kot čuvstvo lahko najdemo celo med tovariši.

Mislite si, da ste stanovali dolgo časa z nekom in da sta si bila dobra tovariša. Potem ta človek odpotuje. Čez leto dni pridete k njemu z najnežnejšimi čuvstvi, pa nenadoma začutite, da ne pomenite zanj nič več in da ima drugega tovariša. Tedaj boste nehote doživeli čuvstvo ljubosumnosti.

¹ Političen izraz za čuvstvo, da je vsega konec.

Dijak. — Ta stara čustva v nas so plod zgodovinskega razvoja, zato jih ne moremo pregnati kar na mah. Toda počasi že pojde in v komunistični družbi ne bo več ljubosumnosti.

Dijakinja. — Če je moškemu, ki mi ugaja, vseč druga ženska, si pravim, da ima pač več vrlin, in potem je vse popolnoma naravno.

Ehrenburg. — Ali bi bili vi veseli tega?

Dijakinja. — Toda stvar je vendar jasna. Nismo brez volje, izobraženi smo in vemo, kaj se godi v nas. In pri članih komunistične družbe bodo te lastnosti še bolj razvite. No, pa bodo porabili svojo energijo za kaj resnejšega in tako se bo vse uredilo.

Dijak. — V komunistični družbi ne bo zločinov zaradi ljubosumnosti. Toda čustvo bo ostalo. Osnovna čustvenost človeka se ne bo nikoli izpremenila.

Dijak. — Jaz pa pravim, da je ljubosumnost čustvo, značilno za samca in samico.

O ljubezni

Dijak. — Tudi zame je ljubezen le nekaj biološkega. Izven tega ne vidim ničesar. Na tej osnovi grade ljudje vse ostalo.

Dijakinja. — Mislim, da tovariš vulgarizira. Človek, ki ni zmožen čustev, ni izobražen.

Dijak. — Ljubezen brez dvoma mora biti, o tem smo si vsi na jasnem...

Dijak. — Ljubezen nima pameti; kako naj si sicer razložim, da mi je vseč prav to dekle in ne katera druga?

Dijak. — Če priznamo, da je ljubezen res nekaj, kako je potem mogoče, da se fant seznanil z dekletom, se sprehaja z njo, ji govori, da jo ljubi, in je prepričan, da ne laže; komaj pa se združita telesno, in že je vsa ta ljubezen enaka ničli? Zakaj bi potem govorili o „ljubezni“? Človek modruje, govori, pa še sam ne ve, kaj govori. Ne vara le dekleta, marveč tudi samega sebe.

Dijak. — Če hoče fant prekositi samega sebe zato, da bi ga dekle opazilo, tedaj bo skušal napraviti nekaj poštenega in bo tako postal bolj kulturen.

Ne moremo reči, da bi bila ljubezen le biološko čustvo. Včasih je res bilo tako. Danes lahko vidimo kaj takega le še na deželi, kjer je dekle fantu zato vseč, ker je lepega života.

Nekaj drugega pa je pri izobraženem človeku. Ljubezen ne sme biti le seksualno čustvo. Ljubezen je sklopek čustev, na katerem bo treba zgraditi družino.

O materinstvu

Dijak. — Mislim, da ima materinsko čuvstvo svoj razlog: izraz je nekega lastninskega čuvstva: „Ta otrok ni dosti prida, toda moj je, torej je dober.“

Dijak. — S kolektivno vzgojo pa mora to čuvstvo umreti, ker bo mati prepuстила svojega otroka otroškemu domu...

Dijakinja. — Že, vendar pa bo skozi špranjo gledala, kako se mu godi!

Druga dijakinja. — Da, tu gre za nekaj več, kakor če zamenjaš bluzo ali obleko. Ni je matere, ki bi zamenjala svojega otroka za drugega.

Dnevnik dijakinje

(Dnevnik dijakinje zadnjega letnika kemije na univerzi v Tomsku in njena pisma možu.)

19. maja. — Spremila sem Aljoško na vlak. Odpotoval je, ker ga je klicalo delo. Potem k predavanju: leninizem. Zamudila sem dve uri. Razpravljali so o kmečkem vprašanju. Dekleta so takoj opazila, da imam novo obleko. Takoj so me vprašale, kje sem jo kupila itd. Ob treh sem se vrnila domov. Legla sem, da bi se malo odpočila, pa sem spala kakor kamen do drugega jutra.

Soba je umazana in nepospravljena. Roke so mi brez moči, toliko je dela!

Mislim na Aljošo, bogve ali je imel zvezo v Tajgi?

Ali se bom privadila temu novemu življenju: ločena? Prav tako hudo je, če živiva skupaj, kakor če ne živiva skupaj. Mislim, da je treba živeti skupaj, pa naj bo razmerje kakršnokoli. Sicer se utegne vse razbliniti.

20. maja. — Danes popoldne sem opravila izpit iz akustike. Ob štirih manifestacija na čast otvoritve strankine konference. Jutri gredo „bataljoni“ taborit, toda jaz sem oproščena telesne vzgoje. Zvečer sem čitala v čitalnici Romanova „Brez gloga“. Precej zoprno: nezdrave podrobnosti in nezdravo razpravljanje.

Kako rada bi živela življenje brez razburjenj, bila sama z Aljoško! Pa nič. Prebedasto je, saj to ni življenje.

21. maja. — Danes bi bila skoro vse zamudila, ker se prepozno vstala. Sedaj, ko sem sama, spim od sile dobro. Na stenskem časopisu sem brala danes članek: Pregled profesorjev. Vse v redu, vsi profesorji imajo celo kopico socialnih dolžnosti. Edini K... je izjema, višja sila pač. Opravila izpit iz fizike. Ostane še elektrika.

22. maja. — Ko sem vstala, sem se odločila in počedila sobo. Potem sem kupila šopek cvetja za deset kopejk in ga postavila v vazo na mizo.

Danes sem šla k dekanu po načrt za metalurgijo. K... mi ga je dal. Zadovoljna sem, da sem si izbrala metalurgijo: nauk o rudah, o čiščenju,

o žlindri, o plavžih itd., itd. Sijajno! vse je trdno in resno. Drugače kakor oni, ki so zanesli plesnobo v Sibirijo!

22. maja. — Dopoldne učenje. Zvečer sem sedela v knjižnici in čitala „Na mirnem Domu“. To je knjiga, to! Kakšna svežost barv! Kakšen jezik! Ko se vrnem iz prakse,¹ jo moram kupiti. Da, priznati je treba, da je ljubezen pri preprostih ljudeh močnejša kakor pri gnilih intelektualcih. Ti nimajo srca, dočim je pri kmečkem človeku, če je nežen, vse pristno.

Kaj dela Aljoša? Moral bi mi bil pisati iz Tajge, pa nič. Gotovo je srečal lepo sopotnico in ne utegne pisati.

23. maja. — Prost dan. Delam. Zunaj je že toplo. Trava je zelena. Listje na drevju poganja. Vse me draži.

Tanja S... odhaja na moskovsko univerzo k svojemu možu, kar je prav nič ne ovira, da bi se ne obešala T.-ju na vrat.

25. maja. — Pri izpitu iz artiljerije me vpraša Tanja: „Tvoj mož je odpotoval? Odpočila se boš. No, sita si ga bila. Pri meni je vedno tako; če sva dolgo skupaj, se ga naveličam.“ Kakšna ženska!

26. maja. — Prišla domov. Denarno nakazilo, in naenkrat sem žalostna. Mislim si, da bi bilo bolje, če bi ne bilo nakazila, da bi bil Aljoška pri meni. Lepo vreme. Vse je zeleno. Jaz pa moram vražje garati, še v kopel ne utegnem. Mislim, da ima Aljoška sedaj gotovo mnogo denarja; po Moskvi pohajkuje in ne ve, kam bi z njim. Da bi se vsaj oblekel! Gotovo je dal veliko denarja papanu in mami.

Kakor hitro bom jaz dobila denar, ga bom poslala mami, a ne vem, koliko naj ga pošljem? Dvajset ali trideset rubljev? Morda jih bom poslala le dvajset. Saj bom potrebovala denarja za vožnjo, za življenje tam doli, in jeseni, ko se vrnem, moram tudi imeti nekaj za življenje.

Aljoša naj mi hitro napiše pismo!... Slabo mi je, pa zakaj?... Vijolice cveto.

27. maja. — Ne počutim se dobro. Glava me boli in želodec. Mogoče sva bila z Aljoško neprevidna. Neprijetna zadeva. Jutri izpit, zadnji iz organske. Dobila denar. Poslala mami trideset rubljev.

Utrujena sem in brez moči. Ko sem se vrnila domov, sem se kar zrušila. Ne vem, ali je denar, ki mi ga je poslal Aljoška, za vse poletje ali ne?

Nimam ne prevlek za blazine, ne oblek ne perila. Na vsak način moram kupiti to in ono. Ničesar jesti.

Če se Aljoška ne vrne s pohoda v Moskvo, se stvar lahko slabo zasuče. Nemara se ne vrne nikoli več, kaj če ga zapelje poslikano moskovsko zijalo.

¹ Delo v tovarnah, rudnikih in laboratorijih, ki ga poleti opravljajo dijaki višjih letnikov. To delo je plačano.

29. maja — Končala izpit iz organske in iz artiljerije. Lena se je prikazala v novi bluzi. Vprašam jo, kje jo je kupila. Odgovori mi: „Mož mi jo je poslal iz Moskve.“ (Ni res, ni mogoče, da bi bil že v Moskvi.) Vzkipela sem, kri mi je udarila v glavo, pa sem rekla: „Kamen si vrgla na moj vrt.“ Ona nato: „Nemogoče! Še vedela nisem, da je tvoj mož (kako mu je že ime? Aljoška) v Moskvi.“ Vsi mi presedajo. Na praktično delo pojdem v Zlatoust. Nobenega pisma od Aljoške. Vedno je tako, vse mogoče mi obljubi, ne izpolni pa ničesar. Prebedasto, to ni življenje.

30. maja. — Bila sem sama z U.-jem, nikogar drugega ni bilo v laboratoriju. Nenadoma mi pravi: „Saj veste, da gre dosti dijakov skozi moje roke, toda vi ste zbudili mojo pozornost s svojo originalnostjo. Zelo ste nadarjeni, vendar imam vtis, da vas vse skupaj popolnoma nič ne zanima.“

3. junija. — Sestanek za presojo samega sebe in za medsebojno „čiščenje“ dijakov. Prali so me nekoliko, češ da kažem premalo navdušenja pri udarnem delu in pa da hodim preveč s svojim možem (to so rekli fantje). Tedaj vstane Luska in pravi: „Saj nima moža“. Vsi: „Kako?“ Luska pravi: „Zdaj ne, odšel je namreč v prakso.“

4. junija. — V stranko so bili sprejeti R., L. in drugi. Vse so sprejeli na poskušnjo. B. je dobro odgovoril. Ko so ga vprašali: „Koliko disciplinarnih kazni ste imeli?“ je odgovoril po vojaško: „Deset javnih pohval za vzorno vedenje.“

Nesla sem Aljoškino diplomo k dekanu. Pri L...-ju sem opazila novo manijo. Brez dvoma vleče zato, ker je član stranke, hlače pogumno do pod vratu...

... Aljoška me res jezi. Od tolke vsote ni mogel utrpeti niti petdesetih rubljev, da bi mi bil kupil plašč. Saj človeka še razveseliti ne zna. Kakor starec. Nobene živahnosti. Po mojem mnenju je treba ozaljšati skupno življenje s prijetnimi pozornostmi. Sicer se lahko zgodi, da izgubita drug do drugega vso nežnost in vse zanimanje. Razumeti bi moral, da ni važen predmet, ampak namen.

Trd je, da bi se ga človek kar bal. Njegova pisma so kakor uradni zapiski. Ni mi do tega, da bi dobivala uradna pisma, ne potrebujem jih.

Sicer pa naj vrag vzame izboljšanje mojega zakonskega življenja! Nič ni prida. Če je šel od mene zaradi denarja, naj kar lepo sedi na svoji debeli mošnji.

Saj je naravnost smešno. Piše mi, da ni dobiti po ceni plaščev, da so najmanj po petdeset rubljev. Morda mi je hotel kupiti plašč za dvajset rubljev? Pri šest sto rubljih, ki jih je dobil, je to res velikodušno.

Danes pojdem k zdravniku...

... O čem govore profesorji s svojimi ženami? O klobukih, o nogavicah in še važno in svečano povrhu, kakor da bi šlo za svetovne probleme? Kljub vsemu še od daleč nisem profesorska žena.

Pisma možu

5. junija. — Aljoška, drevo moje z debelim nosom! Večer je. Kaj delaš? Ah! Iz kantine prihajam. Izpit pri K...-ju, izmazala sem se. Danes je bila otvoritev vrta. Če bi imela svojega Aljoško, bi bila pohajkovala ves dan. Veš, često gledam tvojo fotografijo. Kako si velik! pravi pravcati zakonski mož. Od jeseni dalje bova dobivala primerno štipendijo. Jaz bom imela petinosemdeset rubljev na mesec. Poslušaj, Aljoška, ali se boš vrnil jeseni? Moja častna beseda, sicer si vzamem drugega moža. Združili nas bodo na tehniki in tedaj bom našla kakega tehnika. Vsi tehniki so dobri možje. Ne pa kakor ti. Od tebe človek ne more pričakovati nežne besede. Stari, hladni resnobnež! Kakor da bi živela skupaj že deset let!

Veš kaj, ko si boš kupil profesorski klobuk, boš moral poiskati drugo ženo, tako z biseri okoli vratu, ki bo ves dan sedela in si čistila kremplje.

Vidiš, paglavec, kakšno dolgo pismo ti pišem! Povem ti vse, kar mi pride na misel. Morda ti pa taka pisma niso všeč. Tedaj lahko pišem bolj kratko in stvarno. Za sedaj zdravstvuj! Poljubljam konček „malega, dražestnega noska“, polovico ušesa, četrtino očesa in kaj še? Jamice v bradi pa nočem poljubiti, da bi se preveč ne prevzel. Najlepše pozdrave!

Inženjer Ka. B...

P. S. — Ti je všeč? Dobro se ti mora zdeti ob misli, da boš imel inženjerko za ženo. Pa kaj, saj ti ne more človek z nobeno stvarjo do živega. Nikar mi ne piši nežnih pisem, raztrgala bi te, boš že videl. Kako je s tvojim zdravjem? Ali kašljaš? Spiš dobro? Piši.

6. junija. — Dober dan, moj dragi Aljoška! Cela kopica novic:

Na univerzi je vse v redu. Opravila fiziko. Ne smeš biti hud, če sem te morila, ker mi nisi kupil ničesar. Gotovo si šel mimo dvajsetih trgovin, toda jasno je, da se ne da pomagati, če nimaš dobre volje. Na nakaznico si napisal, da ni bilo plaščev izpod petdeset rubljev. Jaz pa mislim, da bi bilo bolje, če bi mi bil poslal manj denarja in kupil plašč. Saj dobro veš, da tukaj ni dobiti ničesar. Sedaj je prepozno, toda stvar mi je neprijetna.

In potem, saj sploh nič ne pišeš. Kako je s tabo? Koliko denarja si dobil? Ali si poslal kaj staršem? Vse mi moraš pisati.

Z mano ni posebno dobro. Strašno mi je slabo. Danes sem šla k zdravnici. Ne more še ničesar reči, kajti če je to, je staro šele en mesec (saj se spominjaš).

To bi ne bilo še nič, toda 15. moram iti v prakso. V Zlatoust pojdem. Zato je treba splaviti. Sedaj odloča komisija. Strašno sem razburjena, ne vem, kaj naj storim. Zdravnica je rekla, naj se oglasim pri njej, preden odpotujem. Če ugotovi nosečnost, mi ne ostane drugega, kakor da se obesim.

Pravijo, da je v N... glede splavljanja večja prostost.

Imeti otroka, ne, tega ne maram za nobeno ceno...

V Tomsku je lepo vreme, toda z menoj je slabo v vseh ozirih. V kantini je strašno.

Pričakujem dolgega pisma od tebe. Upam, da veš, kako sem navezana nate. Kako se dolgočasim sama. Hočem, da mi pišeš, kako si misliš urediti življenje na zimo. Če se vrneš, me boš zelo razveselil, kajti sedaj sem razpoložena za likvidacijo. Deset je ura. Utrujena sem. Slabo se počutim z vsemi temi skrbmi (splav, mama, denar, ti). Shujšala sem. Rekli so mi že, da mi lica upadajo, ker nimam moža. Šla sem si z roko preko lica in sem čutila kost.

Ne, ni dobro živeti ločena. Nekaj časa že gre, se že še prenese. Če pa naj to traja eno leto, ni mogoče. Vse bo izginilo, intimnost in vse drugo. Saj čutiš, Aljoška, kako je vse to hudo zame: splav in brez tebe. Če bi bil ti tukaj, bi bilo lažje. Zadosti je, ne morem več pisati, ker mi cel potok lije iz oči. Zbogom do jutri.

9. junija. — Vračam se iz laboratorija.

Splav bo treba plačati: petdeset rubljev. Tako je šel ves moj denar po vodi. Pa saj veš že vse, zato ne bom nič več govorila o tem.

Škoda je, ne najem se do sitega, denar pa pojde za zdravnike.

Nekaj novega: pred univerzo so zasadili cvetje, postavili vodnjak, lepo in slikovito. Sedaj ne smemo več sedati na travo, vojaštvo nas preganja.

Pazi se, meščan, piši kaj svoji deželanki, sicer ti bom navila ušesa in nos, ko se vrneš, morda oboje hkratu!

Ne vznemirjaj se preveč. Se bomo že kako izkopali. Le denarja je škoda. Nimam več kaj obleči. Kaj bi ukrenili zaradi plašča?

Iz Zlatoustu ti bom poslala nekaj lepega.

12. junija. — ...Ura je devet dopoldne, pijem čaj s sladkorjem in kruhom. Prezvičala sem konzum, češ da sem članica, pa sem dobila sladkorja.

Povedati ti moram še, da se epruvete prehitro razbijejo. Vse one, ki sva jih kupila skupaj, so že „fuč“.

Vreme je sijajno. Sedaj si lahko kupujem cvetice; lansko leto mi ti nisi dovolil. V moji sobi tako močno diši glog, da se človeku kar v glavi vrti. Danes bom kupila nove epruvete. Denar kopni. Piši mi, koliko še premore tvoja rejena mošnja! Vi ste sedaj sovjetski buržuj, gotovo razmišljate o nezavisnosti znanosti od dialektike. Dobro zabavo! ... Še enkrat poljubljam dražestni mali nosek itd.

Prejela sem pismo od mame. Piše, da ne ve, ali pojde v Sverdlovsk. V ... ji svetuje, naj se rajši preseli k nama. Priznati moram, da me to prav nič ne mika. Začeli bi se zopet prepiri, toda smili se mi.

Pazi se, ne napij se preveč sonca, sicer si boš tako razpalil svojo severnjaško kri, da boš potreboval deklico z južno krvjo. Kako se počuti vaše

nežno telo? Na čem spiš? Siromak, sedaj nimaš nikogar, da bi ga ščipal v uho. In jaz, Aljoška, spim strašno dobro.

Če se ne misliš vrniti za mizo, ti ne pišem nobenega pisma več. To je že neznosno, kakor kak pisatelj imam vedno pero v roki, da ti povem vse.

Z... je kupil klobuk, o katerem si ti sanjal. S tem klobukom na glavi se sprehaja kakor tovarniški konj. Torej z bogom, dobri moj (ki pa nisi prav nič dober). Želi mi zdravja, jaz pa pričakujem nežnega pisma „z glogom“.¹

15. junija. — Aljoška, slabo je, danes sem šla k zdravniku, treba bo splaviti. Jutri stopim pred komisijo, in če se ne posreči, odpotujem še jutri v N... in si dam splaviti. Seveda bo treba plačati.

... Prepričana sem, da se s komisijo ne bo dalo nič opraviti, ker so v nji same delavke. S potovanjem vred bom potrošila: 12 rubljev za vožnjo tja in nazaj, pet rubljev za ordinacijo, petnajst rubljev za splav in za življenje tam dol 5 rubljev. Lahko računaš tedaj štirideset rubljev. Če imaš denar in če ti ni preveč nerodno, mi ga pošlji, kajti mislim, da ne gre, da bi ostala lačna in bolna. Sploh pa se tiče stvar naju obeh in moj delež je itak precej večji. Jasno je, da bi te ne prosila denarja, če bi ne bilo te stvari... Kako je, da moram težko plačati sama za vse! In še nikogar nimam, da bi se z njim pomenila. Ti pa živiš tam za svojo zabavo, celo to ti je pretežko, da bi mi napisal pismo. Prav za prav je že vse vrag vzela. Prosim gospoda, naj ne misli, da tarnam, samo resnico govorim.

Danes sem dobila fotografije. Dobre so, toda jaz imam zenice kakor tolarje, ti pa imaš kravato postrani. Samo drža je pretrda. Človek bi dejal, da sva kvečjemu znanca, ne pa mož in žena. Ti bi bil moral nekoliko skloniti glavo proti meni. Kakšno naj ti pošljem, sepia ali motno črno?

Če pojde vse po sreči, mislim, da bom odpotovala 25. v tovarno. Izpit iz mineralogije sem opravila. Jeseni me čaka le še mehanika.

Vreme je lepo, vse cvete, španski bezeg, šmarnice, iris, jablane. Če bi ne bilo vseh teh sitnosti, bi človek drugače sprejel pomlad. Prav nič ne vem, kje naj bi se nastanila v N... u. Toda zadosti o tem! Sicer si boš še izpulil kocino iz svoje bradice.

Kaj delate? Ali mi boste kmalu pisali dolga pisma?

Pravim, ti, Aljoška, če sva ločena, to ni življenje — razumeš? Če se hočeš stalno nastaniti tam doli, moram tudi jaz prositi za premestitev. Razume se, če misliš, da bi še ostala skupaj. A živeti ločena, tega nikakor ne maram. Vse te skrbi izpodjedajo zdravje. Vsako noč te vidim v sanjah: zdi

¹ O noveli Romanova „Brez gloga“, ki smo jo še prej omenili, se je mnogo razpravljalo med sovjetsko mladino. Vsebina je ljubezenska zgodba, v kateri ženska očita moškemu, da ni bil pozoren do nje in da ji ni ponudil niti gloga — na kar jo moški opozori, da je bil zelo rahločuten, saj je celo ugasil elektriko, da ne bi žalil njene sramežljivosti.

se mi, da si bolan ali da se je zgodila kaka druga nesreča. Slišala sem o veliki železniški nesreči, nisem še brala, na kateri progi, pa sem takoj mislila, da si bil ti v tistem vlaku.

Ti se brez dvoma ne vznemirjaš toliko zaradi mene, pa je vendarle slabo. Tokrat bo gotovo deklica, kajti slabosti nimam posebnih. Zato je treba na vsak način splaviti. Če sva napravila to brez oklevanja pri prvem sinu, mislim, da se tudi sedaj ne bova imela za kaj kesati...

Še ena nesreča! Dala sem Varvari svoj triko, naj ga opere, razumeš, pa je šla spat in pozabila, da visi triko na ulici. Seveda so ga sunili.

Zbogom, Aljoška, ne pozabi me!

Pesnik

(Pismo komsomolca Z..., delavca v Leninskem premogovniku v Kuzneckem revirju.)

Dragi tovariš, prosim, da mi oprostite, ne morem si kaj, da vas ne bi vprašal, kaj naj storim.

Smoter mojega življenja je: postati pesnik, manjka mi pa zvezde vodnice, to se pravi, da ni tu nikogar, ki bi mi mogel natanko povedati, kako je treba delati verze. Morda sem popolnoma neizobražen in brez iskric nadarjenosti.

Ves prosti čas, ki mi ga pustijo delo in socialna opravila, posvečam poeziji.

Prosim Vas, da mi poveste, ali je kaj v meni. Če ni nič v meni, bom že našel silo, da se odpovem tej želji. Ves svoj čas bom posvetil tedaj našemu velikemu boju za bodočnost in pa prizadevanju, da se kot kvalificiran delavec povzpnem višje.

Star sem devetnajst let in nimam nobene posebne izobrazbe, znam samo čitati in pisati.

Ko mi je bilo štirinajst let, je tu delal neki angleški strokovnjak. Poslušal sem, kako je govoril s tolmačico, in mikalo me je, da bi znal pisati pesmi tako, kakor je on govoril. To se pravi ne tako, kakor govore vsi, marveč lepo in presunljivo. Nisem sanjal, da bi pisal v angleščini, ampak hotel sem pisati, kakor bi pač nanesele nepričakovana zveza glasov.

Ko sem prvič predložil svoje pesmi v literarnem krožku „Zveze proletarskih pisateljev“, je menil tovariš L..., da je to buržujski in zastarel futurizem.

Kljub temu nisem krenil s te poti in sem še nadalje pisal z istim pričanjem o snoveh iz čisto proletarskega življenja, na primer o uspehih delavk udarnic ali o boju za tehnični napredek. Toda v teh pesmih sem še vedno iskal oddaljenih zvokov.

Povejte mi odkrito, ali more kdo razumeti moja pesniška namigavanja in kako sodite Vi osebno o njih.

Zaupam Vam usodo vsega svojega življenja.

Filozofija

(Odlomki iz pisem, ki jih je pisal 22 leten slušatelj univerze v Tomsku [matematični oddelek] umišljenemu dekletu. Ta pisma so pravzaprav njegov dnevnik.)

Odlomek iz drugega pisma. — Pentagram uči, da je treba molčati ali pa govoriti resnico. Dobro! Pred njimi, „prijatelji in tovariši“, molčim ali pa ne govorim resnice.

Tebi, dragica, bom povedal resnico o naših dneh, o socialističnem konstruktivnem delu.

Govoriti ti hočem o junaku našega časa. Ali se spominjaš Pečorina v romanu Lermontova „Junak našega časa“? Bil je individualist. Kadar je hotel ljudem povedati resnico, ga niso razumeli in naučil se je sovražiti. Če je govoril resnico, mu niso verjeli. Tedaj je začel lagati, obenem pa se je naučil dobro spoznavati svet in gonilne sile družbe. In zapiral se je čimdalje bolj vase.

Sto let je minilo.

Če je bil Pečorin individualističen dvoročnik,¹ je naš junak kolektivističen dvoročnik. Naš junak ima dva obraza, videl sem to povsod v vseh krajih Unije: v uralski ali leningrajski tovarni, v Kusbaškem rudniku, na univerzah. Ni edinstven, marveč kolektiven. Kolektivist je na tovarniških ali visokošolskih sestankih. Na dnu svoje duše in v svojih dejanjih pa je individualist. Vedno zatrjuje, da je treba združiti svoje najosebnjše življenje s kolektivom, najmanjše svoje želje ali čuvstva pa skriva za tisoče odredb in navedkov iz časopisov.

Odlomek iz tretjega pisma. — Kadar človek misli in zatre čuvstvo, je hladen in trd, toda nepremagljiv, kajti možganski aparat je matematičen in deluje z brezhibno natančnostjo.

Kadar se človek predaje čuvstvom, je Človek z veliko začetnico in ga ljubim.

Življenje nas uči skrivati naša najboljša čuvstva na dno duše. Naša doba je dialektična in matematična. Zahteva miselski aparat, ne pa Človeka, kakršnega je opisoval nekoč Gorki.

Ljudje naše dobe grade visoko stavbo. Ta stavba je preračunana po matematičnih obrazcih z dolgo vrsto najbolj zapletenih diferencialnih in integralnih računov. Stroga je. Sami pravi koti, same ravne črte. Ogromna je, a ne lepa. Ima sivo betonsko barvo. To je stavba naše dobe. Priča o visokem razvoju človeka, ne pa o razvoju visoke človečnosti.

¹ Hinavec, človek, čigar desnica ne ve, kaj dela levica.

Ljudem, ki so v naši dobi postali ali skušajo postati dialektiki in matematiki, zmanjka časih tal pod nogami. In jaz zase, moja ljubljena, prav dobro razumem, da so v gledališču ploskali „Kovarstvu in lju-bezni“.¹ Dialektika tega dejstva je jasna... prav kakor je dejstvo samo dialektično.

Odlomek iz četrtega pisma. — Pisal sem ti, saj se spominjaš, da je Majakovskega pokopala liričnost. Glede tragedije naše dobe sem ti pisal, da vodi pomanjkanje lepote in romantičnosti časih do poraznih posledkov.

Najbrže si brala ono mesto v Leninu, o katerem sem ti govoril. V osemnajstem zvezku zatrjuje Iljič, da sta domišljija in romantičnost nenadomestljiva. Vedel je, da je treba navduševati, če hočeš uspeti, in zato je navduševal.

Spomni se le onega dolgega večera, ko sva brala čudovite strani o oktobrskih bojih. O junaškem ognju idej, o vihri desetih dni, o romantičnih prigodah Čapajeva, ključavničarja iz Luganska, ki je zavzel Caricin: o Budjonijevi rdeči konjenici in o nepozabnem Perekopu. Vse to so le drzne zamisli, porojene v Iljičevi glavi. In v poznejšem času je pokazal še več drznosti. V opustošeni deželi, na ruševinah tovaren, na groblju lokomotiv, na mrtvih poljih, ko je lakota oklepala deželo, je rekel Iljič na Desetem kongresu komunistične stranke: „Iz Rusije NEPe se bo rodila socialistična Rusija.“ To drzno zamisel je Stalin imenoval „ruski revolucionarni vzgon“. To je drzna zamisel boljševikov. Ta zamisel je uresničila nove zgradbe. Stalin ni kar tako primerjal Iljiča z „gorskim orlom“.

Na zgradbah

(Pripoveduje komsomolec R..., ki dela v Kuznecku.)

Že dve leti delam tu pri montiranju plavžev. Mnogo ljudi sem videl ta čas, prihajali so v Kuzneck od vseh strani.

Kako so jih nabirali? Agent je hodil križem po južni Rusiji, stopil na trg in pripeljal sem vse, na katere je naletel. Prihajali so tudi člani kolhoza, ki so se hoteli specializirati. Bili so tudi zavedni delavci iz južnih tovaren, ki so jih posebej poklicali sem. V tretji vrsti so bili taki, ki niso prišli sem, da bi gradili, ampak, da bi nagrabili kar največ in jo potem popihali.

Ko smo začeli postavljati prvi plavž, ste lahko opazili vse to. Nekdo je prišel iz Ljeningrada. Jaz, ki sem bil nadzornik moštva, ga vprašam: „Kje si delal?“ — V Leningradu, v tovarni. On pa me izprašuje: „Kakšna je hrana? Kdaj nam bodo dali delavsko obleko?“ Odgovorim mu: „Čez šest dni boš dobil svojo obleko.“

¹ Schillerjeva drama.

Šest dni mine, človek dobi obleko, naslednji dan pa ga ni več, izginil je. Ti so prihajali zato, da se okoristijo, to so grabeži.

Kadar pride tak človek v kantino, začne rovariti; na kratko povedano, izpridi vam množice. Med njimi so taki, ki kvartajo v barakah, se opijajo in ga lomijo na vse načine.

Bili so tudi taki: spominjam se še, v naši delavnici smo po končanem delu začeli pripravljati del stroja, ki naj bi ga sestavili drugi dan. Ko se drugi dan vrnemo, je kabel prerezan. In delo stoji dva dni, ki sta potrebna za popravilo. Mi pa, jasno, da nismo bolj neumni od njih. Če nam zaupajo neko stvar, moramo dobro paziti nanjo. Zjutraj, preden začnemo delati, pregledamo vse orodje, sicer bi nam prerezali kabel ali pa pokvarili vzvod.

Hočem vam povedati še en primer. Ko smo delali na petem dimniku — bilo je nekako v decembru 1931. — smo porabili celih petinpetdeset minut, da smo postavili drog. Zjutraj se vrnemo, drog je na tleh, podrt. Na srečo ni bil nihče ubit. Seveda je bilo to delo razrednih sovražnikov.

Bilo je mnogo komsomolcev, ki so prišli delat pošteno. Danes je bil „subotnik“,¹ jutri zopet „subotnik“, delali so po šestnajst do osemnajst ur na dan.

Ta množica je bila zavedna. V njih ste čutili željo, ustvariti v Sibiriji orjaka. Mnogo so koristili, niso prihajali, da bi se zrinili kam više.

Vzemimo komsomolce. V naši delavnici so komsomolci opravili terenska dela, oni so polagali negorljivo opeko, in medtem ko so sestavljali stroje, se niso fantje ganili iz delavnice. Spali so kar tam. Tja so jim nosili tudi hrano. Junaki so, ki so se borili za zgradbo.

Hotel sem še povedati, da so bili tudi med komsomolci taki, ki so prihajali, da so si prislužili denar za konja ali kravo. Prihajali so zaradi denarja, dasi so bili komsomolci.

Toda večina delavcev je prihajala zaradi dela, ki so ga opravljali brez bahaštva. Ti so ostali.

Učenjak

Pismo, ki ga je pisal komsomolec L. K... uredništvu nekega časopisa. To pismo je poslano iz Kalmina.

Velecenjeni tovariš in urednik.

Prosim vas, da mi odgovorite na vprašanje, ki me globoko vznemirja. V vašem časopisu od 12. septembra sem čital: „Marksizem-leninizem nam pomagata razjasniti problem svetovne krize.“ Ker članek ni podpisan, smatram, da predstavlja mnenje uredništva.

Čudim se vezaju. Ali naj pomeni popolno zlitje teh dveh filozofskih in ekonomskih sistemov?

¹ Prostovoljno delo za povečanje produkcije.

Navajen sem bil srečavati ti dve besedi v drugačni kombinaciji: marksizem in leninizem. Seveda lahko nadomestimo ta in z vejico. Vendar mislim, da vezaj, ki veže ti dve besedi, spremeni njun smisel, ker še bolj poudarja globoko sorodnost obeh sistemov. Če sem vas prav razumel, bom pač moral kritično pregledati več problemov. Vašega odgovora pričakujem z največjo nestrpnostjo.

Razgovor s komsomolci

(Ta razgovor se je vršil v domu za enodnevni počitek, kjer mladi delavci lahko počivajo od jutra do večera. Ti delavski mladini namenjeni domovi stoje v okolici mest. Pogovoru so prisostvovala dekleta in fantje od 18 do 22 let, zaposleni v metalurgični tovarni.)

O družini

Fant. — Prej so gledali pri nas na ljubezen zelo površno. Sedaj pa vsi razumemo, da se v tej stvari človek ne sme prenačljiti. Znati mora čakati. Za to spremembo se moramo zahvaliti dekletom.

Dekle. — Naravno. Fant se zabava, me naj se pa izmotamo, kakor vemo in znamo. Če se rodi še otrok, se mati naveže nanj. Tu ne gre za alimente, marveč za čuvstvo. Seveda smo vsi za kolektivno vzgojo. Toda otroku je treba tudi družine. Če pa žena ostane sama, ji je težko vzgajati otroka. Nervozna postane in ne more dati otroku nobene vzgoje.

Mlada žena. — Jaz sem se poročila takole. Fanta sem poznala samo štirinajst dni, pa sva hitela v Zags.¹ Ostala sva skupaj en mesec, potem sva se ločila. To je bilo leta 1929.; jaz sem bila stara devetnajst let, on prav toliko.

Sedaj sem pametnejša. Ne bom se poročila več, ne da bi prej dobro proučila najina značaja.

O literaturi

Fant. — Čital sem Babelove novele. Dobro so pisane, pa mi vendar niso prav nič všeč. Vse to je izmišljeno.

Jaz hočem, da je vse natanko tako kakor v življenju. To je prava umetnost. Če čitam „Vojno in mir“, verjamem vse, kar je zapisano. Zdi se mi, da je Tolstoj videl vse podrobnosti in vso bedastočo plemiškega življenja, pa tudi vsa njihova čuvstva.

Vendar je mogoče, da ni bilo vse natanko tako, kakor je zapisano, saj jaz nisem poznal tedanjega življenja. Mogoče je, da si je Tolstoj izmišljal, čeprav zatrjujejo, da je to absolutni realizem.

Glede Babela pa pravim kar naravnost, da je vse izmišljeno, torej brezkoristno.

¹ Popisovalni urad za poroke, razporoke itd.

Od vasi do univerze

(Pripoveduje 19letna Valja K..., ki dela v Novem Kuznecku.)

Bilo je, ko so začenjali ustanavljati kolhoze. Bržkone veste, da so pretiravali. To je bilo pred Stalinovim pismom o „vrtoglavicí“. Moj oče je padel v meščanski vojni. Živele smo z materjo, dve starejši sestri in jaz.

Ko so organizirali v vasi kolhoze, so vzeli naše krave, dasi smo živele samo od prodanega mleka. Delati za kolhoz pa je bilo za nas, ki smo bile brez moškega, pretežko, zato smo šle k zgradbam.¹ Sestri sta dobili delo v tovarni, jaz pa sem morala snažiti barako, v kateri so stanovali delavci.

Opazili so, da sem dobro snažila, pa so me postavili za paznico službenega voza.

Po eni strani je ta služba dobra; imam namreč svoj oddelek in mnogo prostega časa. Toda zelo se dolgočasim, živim kakor v ječi.

Preden sem prevzela to mesto, so nekoč pokradli vse iz voza. Priporočali so mi, naj nikamor ne hodim. In zdaj sem že osem mesecev tukaj.

Le če potuje tak človek, kakršen ste vi, lahko izstopam na postajah in malo tekam, da si razgibljem noge.

Nikogar nimam, ki bi mogla z njim govoriti. Ves čas čitam. V vozu pustijo vsakršne knjige. Čitam jih vse. Vendar nimam posebno rada romanov; kajti če ste le enkrat prečitali roman, že veste, kaj se godi, pa vas ne mika, da bi ga čitali znova. In knjig je tako malo!

Toda tovariš je pozabil spomladi tu neko knjigo. No, ta knjiga mi je mnogo koristila. Glejte (pokaže mi knjigo „Moderni način vlakovodstva“).

V začetku nisem razumela ničesar, pa sem jo brala tolikokrat, da sedaj razumem vse. Na vsak način sem hotela razumeti, pa se mi je posrečilo. Sedaj vam lahko na risbi pokažem, kje je ročica za postavljanje kretnic, kje so signalne luči, kje je gumb za povelja. Tako zanimivo je... Tu bom ostala še dva meseca, ker je mama bolna in ji moram pustiti petdeset rubljev. Potem pojdem v Sverdlovsk v pripravljalni tečaj, nato pa na železniško tehnično šolo. Sedaj šele začenjam živeti.

Razgovor v Moskvi

(Pogovor z dijaki drugega letnika mehanične fakultete, ki so dovršili pospešene tečaje; stari so od 19 do 20 let.)

O literaturi

Dijak. — Od pesnikov ljubim Bezimenskega² in Drožina.³

Dijakinja. — Jaz pa ljubim Jarova,² sijajno je, kar piše o našem oblastnem komsomolu.

¹ K zgradbam novih tovaren.

² Bezimenski in Jarov: mlada komunistična pesnika.

³ Drožin: kmečki pesnik izpred revolucije.

Dijak. — Jaz čitam verze samo v svojih liričnih trenutkih, kadar kaj doživljam. Proza, ki jo tedaj čitam, pa tudi ni ista proza, ki jo berem navadno. Tedaj čitam „Mrtve duše“, od pesnikov pa Lermontova ali Pasternaka.¹

O dijakih z zapada

Dijak. — To je zanimivo vprašanje. Če bi šli med francoske dijake in bi organizirali pomenek, kakršen je ta naš, ali mislite, da bi vam povedali resnico ali bi se vam izmikali?

Prav dobro smo si v svesti svoje nevednosti. Naš pouk teži k enemu samemu smotru: pripravljati tehnike. Poleg svoje stroke poznamo temeljito le še nekaj: socialna vprašanja. O zgodovini starega veka ali o svetovni literaturi se nismo ničesar učili; ko smo šli v muzej, je bilo kar sramotno, taka nevednost! Malo časa imamo, pa hočemo vse vedeti; zato moramo neprestano izpolnjevati vrzeli svoje izobrazbe, zato vidite dijake, ki se v svojih prostih trenutkih poglobljajo v elementarno geometrijo. O tem pa ne more biti dvoma, da se zavedamo svoje nevednosti.

Ali vedo francoski dijaki, da so področja, v katerih so nevedni? Rekli ste nam, da niso skoro nič podkovani v ekonomskih vprašanjih. Ali kaj trpe zaradi svoje nevednosti?

Silno bi nas zanimalo, če bi se mogli primerjati z njimi.

Ti razgovori, pisma in dnevniki so bili prvič objavljeni v „Nouvelle Revue Française“ januarja 1933. Z dovoljenjem g. Ehrenburga jih je prevedla M. Leben.

Iz „Tretjega carstva“

Fran Albrecht

Proklet je čas, ko morajo ljudje
zavidati mrličem v njih grobovih!“
je vzkliknil Nemcem Goethe pred sto leti.
A Nemci niso hteli ga umeti,
ker jim je bil presvetski, „previsok“.

Zato jim danes drug duh govori,
jim pridiga osveto in nasilje, —
pa če teši njih glad z obljubami,
jim njih obup poživlja z bajkami,
namestu kruha daje jim besede,
ga vsi razumejo, ker vsi vedo:
on je „preprosti genij“ naš, ta — duh nižin!

¹ Pasternak: eden najboljših modernih lirikov, ki ga je precej težko razumeti.